

‘De stad biedt talloze kansen, maar niemand zit te wachten op achteraf opgespijkerde nestkastjes’

Landschapsontwerper Ravestein laat natuurinclusieve oplossingen makkelijk aan het begin meeliften

Landschapsontwerper Nina Ravestein specialiseert zich met haar bureau P.A.D. Landscape (Plant Art Design) in natuurinclusief ontwerpen. Hoe doet zij dat? Ravestein: ‘Natuurinclusief ontwerpen en inrichten is makkelijk te combineren met de ontwerpstappen die we sowieso al nemen. Het hoeft daardoor geen extra kostenpost te worden. En door de integrale aanpak verhogen we ook nog eens de esthetische waarde van een plek. Goed voor de mens én goed voor de natuur.’

Auteur: Karlijn Santi Raats

Nina Ravestein ontwerpt natuurinclusief. Dat is een manier van ontwerpen waarbij ze zoekt naar een symbiose tussen mens en natuur. ‘Ik vind het belangrijk dat mensen weten wat ze aan biodiversiteit hebben, of wat de natuur eraan heeft als wij in de natuur een gebruikersplek creëren. Het stedelijk gebied is bij uitstek een omgeving die geschikt is voor natuurinclusief ontwerpen. Ik zie nu veel kansen die in het stedelijk gebied verloren gaan en daar wil ik aandacht voor genereren.’

Wandeling door een stukje natuur in de stad
Ravestein toont de beplanting op de Westerkade in Rotterdam. Het beplantingsontwerp is van de hand van de internationaal vermaarde Piet Oudolf. Het groen is in 2010 aangelegd, vlak voor de start van de Tour de France op de

Westerkade. Het ontwerp is een inspiratie voor Ravestein, die in de Maasstad is geboren en getogen. ‘Hier heeft groen zijn plek opgeëist. Het laat zien dat “natuur” en “hoogstedelijk” makkelijk samen te brengen zijn. Het groen heeft het oude havengebied omgetoverd tot een kleurrijke gebruikersplek. Mens en natuur profiteren van elkaar.’

Voordelen voor de natuur in de stad

Je zou denken dat de natuur er nooit bij gebaat is als de mens als soort in de buurt te bespeuren is. Ravestein reageert: ‘Nee, daar vergis je je in.’ Een van de verhalen die Ravestein op bewoners- en kopersavonden vertelt, is dat het stedelijk gebied biodiverser is dan het buitengebied. ‘Je zou denken: het buitengebied bevat meer biodiversiteit omdat het agrarisch is en bosrijk. Maar dat betreft veelal monoculturen. Ook worden de gewassen in agrarische gebieden beschermd met chemische bestrijdingsmiddelen. Bestuivers en rupsen zijn daardoor beter af in stedelijk gebied. Juist steden bieden onmetelijk veel kansen om de biodiversiteit te vergroten. De stedelijke omgeving is veel diverser: nat, droog, hoog, laag, zonnig, schaduwrijk, zand, steen. Hierdoor bestaan in steden veel verschillende biotopen. Sommige vogelsoorten trekken naar de stad; denk aan de merel, van oorsprong een heel schuwe bosvogel. Niet alleen de merel, maar ook koolmezen zie je in elke stadstuin zitten. Koolmezen zie je ook in de winter gebruikmaken van nestkastjes. Die zijn lekker warm als onderdeel van de huizen. Ik zie meer mogelijkheden om symbiose te creëren en aan de voorkant na te denken over wat wij aan elkaars nabijheid hebben. Je moet geen kansen

 Rotterdam

 P.A.D. Landscape (Plant Art Design)

**'Ik ben dol op exoten
die vlinders en
bestuivers aantrekken'**





De Westerkade in Rotterdam. Op de achtergrond de Erasmusbrug en De Rotterdam. Iets verderop staat ook Hotel New York.

‘Vleermuizen hebben rechtlijnige lanen of straten nodig om er in vrijheid op en neer te kunnen vliegen’

MENSEN WORDEN GERAAKT DOOR VERHALEN EN EMOTIE

Nina Ravestein is geïnspireerd door verhalen. Niet alleen door mensen, plekken, bomen of planten om haar heen. Sterke, rebelse vrouwen uit de geschiedenis van de landschapsarchitectuur zijn haar voorbeelden. Zoals bijvoorbeeld Gertrude Jekyll (1843-1932) die De Engelse cottage-stijl introduceerde als tegenbeweging op het aangeharkte Victoriaanse. Op Nederlandse bodem is Mien Ruys een belangrijke invloed; zij experimenteerde met harde lijnen en vormen in contrast met de zachtheid van vaste planten. Ravestein schrijft blogs over wat ze ziet, denkt en ontwerpt. Ze is half Engels, half echte Rotterdamse, waardoor ze automatisch alles in een breder perspectief ziet. Ze is dol op de Engelse landschapsstijl gecombineerd met het strakke, robuuste van het hoogstedelijke. Haar ervaringen en gemoedstoestanden ziet ze terug in planten en bomen om zich heen. Zo schrijft ze in een van haar blogs over het verlies van haar oudste vriendin en de verwerking daarvan. Na het overlijden ziet Ravestein zowel de treurige donkerte als het maagdelijk lichte uit de bipolariteit van deze vriendin terug in de verschijningsvormen van de natuur. Tegelijkertijd put ze kracht en troost uit de natuur. ‘Ook een landschap vertelt een verhaal. Het eerste wat ik doe bij een opdracht is luisteren naar dit verhaal. Wat is de historie van de plek, wat betekent deze voor de mensen, welke functie heeft de plek, welke flora en fauna komen er van oorsprong voor, welke grondslag is er, welke boven- en ondergrondse mogelijkheden bestaan er?’

verloren laten gaan door achteraf te denken: had ik er maar kastjes in verwerkt. Niemand zit te wachten op achteraf opgespijkerde nestkastjes. Als je oplossingen aan het begin meeneemt, is het eindresultaat esthetischer. Stenen vogel- en vleermuizenkastjes kun je verwerken tussen de voegen van gebouwen. Voor vlinders en insecten worden meestal speciale muren gemaakt met daarin gaatjes.’

Je kunt neststenen niet alleen integreren in een gevel, je kunt nestkastjes ook in beplanting plaatsen. Vleermuizen broeden bijvoorbeeld ook in bepaalde bomen op minstens 4 meter hoog. Toch gaat Ravesteins voorkeur uit naar de verwerking van neststenen in een gevel. Je kunt er een patroon mee maken of er een rijtje mee vormen. ‘Vogels en vleermuizen maken veel gebruik van de warmte die al in gebouwen is opgeslagen.’ Om de biodiversiteit te stimuleren, kun je ook bloembollen in veldjes planten. De eerste

bijen, die net uit hun winterslaap ontwaken, zijn heel blij met krokussen. Wanneer het voorjaar aanbreekt en de temperatuur stijgt, verdwijnen de krokussen weer en kunnen recreanten op het gazon zitten. We moeten een win-winsituatie zoeken voor zowel de natuur als de mens.’

Voordelen van natuur voor de mens

Dat de natuur geweldig veel voordelen biedt voor de gezondheid en het welzijn van de mens, is wetenschappelijk ruimschoots bewezen. Dat gaat over CO2-opslag, zuurstofproductie, fijnstofbuffering en stressreductie. Ravestein vindt dat stedelijk groen ook als belangrijk voordeel voor de mens heeft dat het de beleving kan verhogen. Openbaar groen moet pure emotie oproepen.’

Ravestein neemt plaats op het randje van een van de Westerkade-borders. De iepen langs de

De beroemde landschapsarchitect Oudolf werkt met robuuste, stoere planten en grassoorten zoals *Molinia*.





Ravestein: 'Een landschap vertelt een verhaal. Het eerste wat ik doe bij een opdracht is luisteren naar dit verhaal. Wat is de historie van de plek, wat betekent deze voor de mensen, welke functie heeft de plek, welke flora en fauna komen er van oorsprong voor, welke grondslag is er, welke boven- en ondergrondse mogelijkheden bestaan er?'

De Westerkade ligt in het scheepvaartkwartier en vormt een lint langs de oever van de Nieuwe Maas van de Parkhaven tot aan de Veerhaven. Hij biedt aan de linker overkant onder andere zicht op de Erasmusbrug, De Rotterdam van Rem Koolhaas en Hotel New York. Voorheen had de kade een nautische functie. Daarna een parkeerfunctie. Het parkeergebied was een onguur gebied waar niemand graag kwam zodra het donker werd. In 2008 besloot de gemeente Rotterdam dat het gebied aantrekkelijk moest worden voor publiek en voor ondernemers. Piet Oudolf ontwierp een promenade waarbij de bestaande beeldbepalende Hollandse, voornamelijk 'Groeneveld'-iepen bewaard konden blijven, maar een grotere boomspiegel en groeiplaatsverbetering kregen. De klinkers en ruwe kinderkoppen van de voormalige parkeerplaatsen werden vervangen door een natuurstenen laan. Een lagergelegen asfalt-pad aan het water werd aangelegd helemaal

tot aan Kralingen, zodat ook hardlopers, rolstoelgebruikers en rolschaatsers makkelijk van de kade gebruik kunnen maken. De uitval van de oude iepen, inmiddels zo'n veertig jaar oud, is beperkt. Maar zichtbaar is wel dat vervanging gebeurt met tolerante klonen. Zo staat aan het begin, bij de parkhaven, een Amerikaanse 'New Horizon'. Vijftig meter verderop staat een zojuist aangeplante *Gleditsia triacanthos* 'Elegantissima'. Waarschijnlijk is het een vervanging van een soortgenoot, want elders op de promenade staan iets oudere, prachtig licht doorlatende *Gleditsia*-exemplaren. Langs de gehele lengte van de iepenlaan liggen halfhoge borders met brede betonnen zitranden. Stadsbeheerder Aad van Leeuwen laat weten over het beheer: 'Achter deze borders staan enkele populieren van kort na de oorlog die niet lang meer zullen staan. Om het kwaliteitsbeeld te bewaren, organiseren wij met regelmaat een schouw samen met Piet Oudolf.'

borders en de meerstammige papieresdoorns en toverhazelaars in de borders staan op ruime plantafstanden, zodat de vaste planten veel zonlicht vangen. Even verderop zet een jonge vrouw met hoofddoek haar Puchje op zijn standaard en gaat zitten om van het zonnetje te genieten. Aan de andere kant staan twee sporters te bootcampen. Over de Westerkade lopen mensen af en aan. De hoge *Molinia* en roze-paarse pampasgrassen wuiven op en neer door de wind en maken een ruisend, ritselend geluid. Tussen de grassen in staan vaste planten die minstens zo gedurfd zijn als de stoere, rechtopstaande grassen. Roze en paarse anemoon knalt eruit. Kwetsbaar en maagdelijk ogende witte Japanse anemoon en Amerikaanse kornoelje staan gewoon tussen allerlei hoge grove stengels in. 'Ik vind dit robuuste en natuurlijke ontwerp mooi. Het is de bedoeling dat openbaar groen je raákt. Als je zorgt dat openbaar groen genoeg afwisseling heeft, inspireer je zo veel mogelijk mensen. We gaan ook pas iets beschermen als we het kennen en herkennen,' is Ravestein van mening.

'Burgers hebben niet alle achtergrondinformatie nodig, maar je moet wel je ontwerp kunnen uitleggen'

'We moeten niet alleen meer ontwerpen met kleur, maar ook met details en input van andere culturen. In Amerika bestaat de Indian summer; daar knallen de kleuren je tegemoet aan het einde van het seizoen. In Nederland is het openbare groen vaak alléén maar groen. Maar waar zijn de heftige elementen, de emoties? Die doen wat met mensen; de beleving ervan vormt een directe meerwaarde. Ik zie liever interessante bomen en planten met bijvoorbeeld besjes dan dat alles alleen maar groen is. Oudolf heeft dat hier goed voor elkaar gekregen.'

Het groen heeft het oude havengebied omgetoverd tot een kleurrijke gebruikersplek.



Ravestein: 'Hier heeft groen zijn plek opgeëist. Het laat zien dat "natuur" en "hoogstedelijk" makkelijk samen te brengen zijn. Mens en natuur profiteren van elkaar.'

Jaarrond beleving

Op deze plek is altijd wat te beleven; er is het jaarrond kleur en vormcontrast te zien. Magnolia, *Angelica gigas*, *Hydrangea* en *Viburnum* in de borders zijn uitgebloeid. Uitgebloeide bloemen en oud blad liggen op de bodem als natuurlijke bodembedekker. 'In de winterperiode kunnen uitgebloeide bloemen, grasstengels of gevallen blad heel decoratief zijn,' is Oudolfs filosofie. Helemaal mee eens! 'De kracht van een ontwerp komt grotendeels door heftige contrasten. Je moet in Nederland echt zoeken naar bijzondere groenplekjes, en ik wil dat ze standaard worden.'

Niet per se duurder

Ravestein wordt meestal ingehuurd om specifiek natuurinclusief te ontwerpen. Daarbij krijgt ze alle vrijheid van de opdrachtgever om haar ideeën vorm te geven. Nu zit de broekriem sinds een paar jaar natuurlijk wat losser bij overheden, omdat het economisch goed gaat. Maar volgens Ravestein kunnen opdrachtgevers ook in minder gunstige tijden natuurinclusief ontwikkelen. 'Natuurinclusief ontwerpen hoeft niet per se meer te kosten, niet als je de maatregelen standaard meeneemt in alle stappen die je op een planlocatie toch al neemt. Bovendien zie ik

dat natuurinclusief een modeterm is, maar dat opdrachtgevers tegelijkertijd dolgraag echte resultaten willen zien. Ze willen na verloop van tijd weten met welk percentage de huismussen of vleurmuizen zijn toegenomen.'

Werkwijze

Ravestein is een soort spin in het web als natuurinclusief ontwerper tussen de opdrachtgever, zoals gemeente, ontwikkelaar, ecooloog of aannemer, en omwonenden. 'Ik begin met onderzoek naar welke dier- en plantensoorten er voorkomen in de omgeving. Daarna breng ik in kaart wat deze dieren en planten nodig hebben. Vleurmuizen hebben bijvoorbeeld rechtlijnige structuren zoals lanen of straten nodig om er in vrijheid op en neer te kunnen vliegen. Ook is het belangrijk om de juiste bomen en planten op de juiste plek te hebben staan die bovendien goed onderhouden kunnen worden. Ik pas inheemse soorten toe, af en toe exoten als het kan. Ik ben bijvoorbeeld dol op de vlinderstruik en andere exoten die vlinders en bestuivers aantrekken. Zowel flora als fauna moeten goed kunnen gedijen. Maar bij kwetsbare natuurgebieden moeten we zeker oppassen voor verstoring van het ecosysteem. Alle ideeën binnen mijn natuurinclusief ontwerp overleg ik op tijd, zodat de rest van het ontwerpteam er rekening mee kan houden bij de verdere inrichting van de planlocatie. Ook goed getimede voorlichting en communicatie naar bewoners en gebruikers over biodiversiteit en ecologie zijn van belang.'

Is alle achtergrondinformatie over een natuurinclusief ontwerp belangrijk voor de burger? Die is daar toch niet mee bezig? Ravestein: 'Ik denk niet dat burgers alle achtergrondinformatie nodig hebben. Maar je moet wel kunnen uitleggen waarom je ontwerpkeuzes maakt op deze vlakken. Dat die omgevallen boom daar bijvoorbeeld ligt omdat de ijsvogel er zijn nest bouwt. Verder is het vooral belangrijk dat burgers kunnen genieten van de ingepaste natuurlijke biodiversiteit in het stedelijk gebied. Ik wil dat mensen op straat zich kunnen verwonderen over wat de natuur allemaal biedt aan geur, kleur en variëteit.'



Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/article/30843/de-stad-biedt-tallose-kansen-maar-niemand-zit-te-wachten-op-achteraf-opgespijkerde-nestkastjes